

УДК 81'42:821.111.02

ШТАЛТОВНА Ю.А.

*(Придніпровська державна академія будівництва і архітектури)***ПОСТМОДЕРН ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ДОМІНАНТА ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЙ**

У статті розглядається феномен постмодерну і вплив його процесів на сфери буття і сприйняття світу, зокрема виокремлюються характерні його риси та методологічні проєкції, що їм притаманні. Описані також теоретично-критичні погляди на дискурс постмодернізму і постмодерність, виокремлено категорії і критерії епістемологічного сприймання об'єктів.

Ключові слова: постмодернізм, постмодерний дискурс, постмодерність, постмодерні категорії.

Шталтовная Ю.А. Постмодерн как методологическая доминанта лингвистических исследований. В статье рассматривается феномен постмодерна и влияние его процессов на сферы жизни и восприятие мира, в частности выделяются его характерные черты и методологические проекции, присущие постмодернизму. Описаны теоретическо-критические взгляды на дискурс постмодернизма и постмодерность, выделены категории и критерии эпистемологического восприятия объектов.

Ключевые слова: постмодернизм, постмодерный дискурс, постмодерность, постмодерные категории.

Shtaltovna Yu.A. Postmodern as a methodological dominant of linguistic studies. This article examines both postmodernity phenomenon and its processes influencing the life spheres and world perception, particularly postmodern characteristics and methodological projections are distinguished. Theoretical and critical views on postmodern discourse, as well as categories and criteria of epistemological objects perception are outlined.

Key words: postmodernism, postmodern discourse, postmodernity, postmodern categories.

Оглядаючи наявні консервативні, традиціоналістичні, гуманістичні та реакційні, а також ніцшеанські, прогресивні, соціалістичні, феміністичні, марксистські і неомарксистські точки зору на постмодернізм, аби його визначити, маємо також зауважити тематику і семантику терміна і додати принципи «мовної гри» навіть до спроби визначити, що є постмодернізм.

Деякі поважні критики постмодерної думки (Хабермас, Гідденс, Тейлор, Вілліамс), оглядаючи цінності та припущення, що їх виборює постмодернізм, наголошують на постійному комплексному розвитку модернізму і заперечують, що постмодернізм може являти собою істотний чи тривалий відрив від нього.

Об'єктом нашого дослідження є постмодерн як парадигма сучасної науки. **Предметом** цієї роботи є характеристики постмодерну і методологія їх описання. Тож ставимо собі за **мету** розглянути постмодернізм як парадигму лінгвістичних студій, тож **завданням** виокремлюємо вивчити витoki і сутність постмодерну, розрізнити постмодерн, постмодерність та постмодернізм, оглянути ідеї ключових теоретиків і критиків цього феномену, виокремити і проаналізувати його характеристики.

Перед тим, як розпочати огляд постмодерної дискусії, маємо призвичаїтися до думки, що критична відстань до незаперечної об'єктивності недосяжна, адже «вихідні дані» більше не є життєздатним міфом, якими вони розглядаються в картах «аналітичного поля» Лаклау. Цей колапс критичної відстані описано «естетичним» чи радше таким, що надає ідеології естетичності в багатьох дискусіях Норріса [Norris 1990, p. 101-110]. Історичними попередниками цієї позиції прийнято вважати «дендизм» Оскара Вайлда та рух «Мистецтво заради мистецтва».

Терміни «постмодерн», «постмодерність» та «постмодернізм» можуть бути розглянуті як такі, що асоціюються з наступними значеннями:

- Термін «постмодерн» найчастіше вживається для опису будь-якого явища, яке стосується двох інших термінів, а саме «постмодерність» та «постмодернізм»,
- «постмодерність» є ознакою сучасного суспільства, теперішнім етапом розвитку технократичної та економічної організації західного світу,
- «постмодернізм» таким чином може бути окресленим, за Еко, радше «спірітуальною» категорією, ніж конкретним періодом в історії; «стилем» мистецтва і культури, що зобов'язаний іронії та пародичному пастишу, так само як сприйманню історії вже не як лінійного процесу розвитку і тріумфу, а більше як циклічно повторювальної історії [Еко, p. 242-3].
- Аналогічно, стан модерності часто окреслюється швидким ритмом і «плетивом, текстурою людського життя» в суспільстві, що є, за Берманом, результатом індустріальної революції [Berman 1988, p. 4]. Таким чином, постмодерн у найширшому сенсі розглядається як будь-який результат, спричинений таким темпом життя.

Праці Ніцше, Дерріда, Фуко і Дельоза превалюють у дискусіях щодо постмодерну, хоча

не можуть бути зведені лише до теми «постмодернізму» без певної полеміки, у якій висувуються аргументи та їх критика щодо поняття описаного словом «постмодерн». Слід зауважити, що вони всі були проникливими учнями чи читачами Ніцше, частиною французьких рухів шістдесятих років минулого століття «Повернення до Ніцше» і «Нового Ніцше».

Постмодернізм розглядається як «відхід від цінностей дев'ятнадцятого сторіччя, які часто класифікуються поняттям «модернізм» і несуть в собі конотації проступку і непокори. Радше ніж випробовування і руйнування культурних дефініцій (якими описується модернізм), постмодернізм заперечує ідею меж і кордонів як таку» [Wynne-Davies 1990, p. 812], він віншує свободу від будь-яких обмежувань і стримувань, майже досягаючи безмежності Утопічного світу. Таким чином, жодна дефініція не може бути придатною або адекватною постмодерній філософії, разом з тим «Її всеосяжна природа виявляється лише міждисциплінарними і культурними студіями» [Wynne-Davies 1990, p. 813].

Такі теоретики, як Бодрійяр (1983) і Ліотар (1984), надаючи особливого значення підсвідомому, знакам і образам, що вільно спливають у свідомості, плюралізму поглядів, погоджуються, що симуляції, моделі і знаки все більше складають систему світу таким чином, що будь-яке розпізнавання їх і «реального» є неможливим. Оскільки Ліотар проголошує «локальні вияви реальності» визначальною рисою постмодерну і постмодерності, яка заміщує собою "les grands recits" («великий наратив» модерності) Ліотара, реальність розпадається на безкінечну кількість реальностей кожного індивідуума. Більше того, навіть межі між високим і низьким мають тенденцію до поступового зникання (Леш, 1990), «постмодерні культурні течії часто збігаються з новими політичними тенденціями і соціальними рухами в сучасному суспільстві» (Леш і Урі, 1987) [Jary 1991, p. 375-6].

Постмодерний аналіз присвячено таким способам мислення і уявлення, які «наголошують на фрагментації, уривчастості, непропорційності кожного даного об'єкта»: він визначає сам себе, «створюючи нові значення на основі об'єкта вивчення, не виказуючи жодного значення самого об'єкта». Перевага відтепер надається замість перспективи монтажу, замість референціальності – інтертекстуальності, замість об'єднаних тотальностей – мозаїчні «bits-as-bits». «Він [постмодерн] насолоджується надлишком і нестриманістю, грою, карнавалом, асиметрією, навіть безладом, звільнюючи значення від їхніх залежностей, зводячи реальність як клас нанівець» [Probyn 1987, p. 349-60].

Оскільки контроль розглядається як обмеження, найкраща дефініція постмодерної думки буде «некерованість» і «без обмежень», митець є вільним виражати себе в будь-який спосіб, створюючи еру тотальної демократії після епохи ідеологічного тоталітаризму. «Якщо модернізм ідеологічним у своїй суті – повний наполегливих диктаторів, які проголошували, яким має і не має бути мистецтво, то постмодернізм набагато еклектичніший, здатний асимілювати, навіть плюндрувати всі форми стилю, жанру і обставин, він толерантний до різноманітності і навіть цінностей, що конфліктують» [Gablik 1984, p. 73].

Дискурси постмодернізму правомірно набирають динаміки, іноді повністю нехтуючи первинними принципами постмодерної філософії. Постмодерні дискурси відтворюють самі себе: з'єднані до купи на основі комбінацій і рекомбінацій попередніх текстів, вони виростають у загальноприйнятне розуміння постмодернізму. Нові тексти є лише продуктами інтертекстуального сплітання, оскільки вони є інтерпретаціями читачів. Постмодерна перспектива... епістемологічних положень надає читачеві самому обирати спосіб прочитання себе» [Müller 2006, p. 306-320].

Різ визначає його таким чином: «Постмодернізм вбачається таким, що стирає відмінності між істиною і похибкою, теорією і безглуздя. У найекстремальнішому вияві, він навіть прославляє анархію як методологію. [Rees 1999, p. 105] ... Постмодернізм можна порівняти з «все підходить» у якості епістемології, охарактеризувати як антитеорію і антинауку [Rees 1999, p. 109].

У підсумку, не тільки значна кількість публікацій тяжіє до доброзичливості епістемологічним цінностям постмодерної думки, але окреслює чіткі концепції, як перенести постмодерні ідеї в дослідницьку практику і таким чином зрушити за межі зарозумілого теоретизування. Ці роботи є індикаторами того, що постмодерні ідеї вже просочилися до практики розвитку, навіть якщо вони не однозначно апелюють до постмодерну або

построзвитку. Зокрема, такі погляди зустрічаємо в роботах Рошельє та ін. (2001), Каррі (2003), Гольдмана (2003), Рью (2003), Меттьюза (2004), Таунсенда та ін. (2004).

Надзвичайна багатогранність постмодерну не є, однак, причиною покинути спроби виокремити певні характеристики, хоча вони апріорі не можуть претендувати на будь-яку закінченість.

За Фінчем [Finch 2004, р. 27-46], постмодерні категорії включають у себе:

1. Вихід за межі і кордони (руйнування будь-яких бар'єрів)
2. Деколонізація (диверсифікація, регіоналізм)
3. Децентралізація (горизонтальне, радше ніж ієрархічне, мислення і прийняття рішень)
4. Деконструкція (піддавання сумнівам традиційних припущень щодо безперечності, ідентифікації і істини)
5. Еклектизм (запозичення і змішування ознак багатьох різноманітних систем і сфер)
6. Пастиш (імітація попередніх робіт інших митців, часто з сатиричним наміром)
7. Релятивізм (концепції часу, простору, істини і моралі є не абсолютними, а відносними до індивідів або груп, що мають такі цінності)
8. Самозаперечення (двоїстість; свідоме використання внутрішньо суперечливих тверджень)
9. Звертання до себе і самопереосмислення (використання мета-мови і самоскладальних форм)

Оскільки ми розуміємо постмодернізм у його тотальному сприйманні ефемерності, фрагментації, уривчастості і хаотичності [Harvey 1989, р. 44], сам факт надання закінченого списку дефініцій буде заперечувати самому духу постмодерну, а отже, ми спробуємо звернутися до пост-критерію – плюралізму і додати такі критерії епістемологічного сприймання об'єктів:

10. Негомогенність об'єктів (декласований знак, належність до єдиної сім'їосфери)
11. Субстандартизований вокабулярний реєстр (жаргон, вульгаризми, низьке маскування концепту, строкатість комунікацій, включаючи розмовне і писемне слово, образи, візії, дії, звуки тощо, які належать до певних умисних конструкцій, вибраних з різноманітних культур, контекстів і історичних періодів)
12. Когнітивна іронія сприймання (Іронія як когнітивна девіація)
13. Відкриті самоадаптивні системи об'єктів (Інновації вдосконалюють ефективність системи [Readings 1991, р. 73-4])
14. Поліфонія об'єктів, а відповідно і їх сприйняття
15. 'Мультисеміотика', 'мультимодальність' і 'мультиграмотність'
16. Plа(y)giarism – «Гра-у-плагіат» – у постмодерній писемності це креативне використання і реконтекстуалізація тексту, що існують через використання технік 'плагіату, що нагадує' (безпідставне використання таких текстів) і їх подальших модифікацій через використання лінгвістичної чи текстуальної гри [Broich 1989, р. 252].
17. Суб'єктивний егоцентризм читача у протиставленні самозневазі і самоігноруванню автора
18. Масове розповсюдження і глобалізація (близько пов'язана з розвитком передових технологій передачі інформації, таких як телевізія, фільми, відео, DVD, комп'ютери, Інтернет, мобільні телефони, популярні програми, мильні опери, серіали, популярна музика, а особливо можливість створювати самим, бути автором і вимагати розповсюдження новостворених продуктів розвинули консьюмеризм до якісно нового рівня, маніпуляції громадською думкою і сприймання світу)
19. Іконізація і комерціалізація назв брендів та імен зірок фільмів, політики, спорту (телесеріали такі як X-Files, StarTrek, Baywatch, Friends та інші, що були трансльовані по всьому світі), футбольні гравці (Beckham, Messi, Ronaldo), поп-співаки (Marilyn Manson, Eminem, Madonna, Michael Jackson, Courtney Love)

Цей список ніколи не буде повним, він доповнюється самим своїм існуванням, і з непередбачувано зростаючою швидкістю, створюючи нові стандарти, включно з стандартами краси, смаку, стилю, заперечуючи будь-яку бінарність, впливає повсякчас і на кожного з новим ще більш зухвалим відчуттям плюралізму.

Наша спроба розподілити попередньо зауважені критерії на групи, базуючись на дуально-фундаментальних принципах епістемології і онтології, самозаперечується самими принципами постмодерна, залучаючи можливість віднести будь-який критерій до обох або до жодного з принципів. У постмодерній тенденції досить розповсюджено або заперечувати, що реальність існує поза нашим знанням (загальновідоме як наші лінгвістичні уявлення) про неї, або заперечувати, що наше знання в будь-якій мірі відображає світ таким, в якому це знання існує. У випадку постмодерністів, дилема релятивізму завжди автоматично руйнує таку філософську позицію, схиливаючись до царини епістемології і заперечуючи, що антологія взагалі може правомірно розглядатися.

	Критерій	Епістемологія	Онтологія
	Вихід за межі і кордони		феномен
	Деколонізація		феномен
	Децентралізація		
	Деконструкція	сприйняття	
	Еклектизм		
	Пастиш	іронічне сприйняття	феномен
	Релятивізм	моральні концепції	
	Самозаперечення	умисне сприйняття	
	Звертання до себе		феномен
	Негомогенність об'єктів		феномен
	Субстандартизований вокабулярний реєстр	сприйняття	феномен
	Когнітивна іронія сприймання	іронічне сприйняття	
	Відкриті самоадаптивні системи об'єктів		феномен
	Поліфонія об'єктів і їх сприйняття	поліфонія сприйняття	феномен поліфонії
	Мультисеміотика', 'мульти-модальність' і 'мульти-грамотність'		феномен
	Гра-у-плагіат	полярність сприйняття	феномен
	Суб'єктивний егоцентризм читача	сприйняття	феномен
	Масове розповсюдження і глобалізація		феномен
	Іконізація і комерціалізація		феномен

У постмодерному розумінні, інтерпретація є усім; реальність приходить лише через наші власні інтерпретації індивідуального сприйняття світу. Постмодернізм зважає на конкретний життєвий досвід індивіда більше, ніж на абстрактні принципи, стверджуючи, що підсумок досвіду кожної окремої людини буде обов'язково ненадійним і відносним, радше ніж точним і універсальним.

Постмодерністи заперечують існування абсолютної істини і те, що люди сприймають світ суб'єктивно, наголошують на ролі мови, відносин з владою, і мотивації у формуванні ідей і вірувань.

Висновки. У сутності своїй, постмодернізм базується на позиції того, що реальність не відображується в людському розумінні, а конструюється, оскільки розум намагається зрозуміти свою власну персональну реальність. Таким чином, постмодернізм є скептичним щодо роз'яснень, які претендують на уніфіковану валідність для всіх груп, культур, традицій або рас, він, навпаки, фокусується на відносних істинах для кожної людини або всередині кожної парадигми, а отже, має релятивістський погляд на реальність.

Під **перспективою подальшого дослідження** розуміємо визначення з описаних категоріальних ознак тих, що є релевантними для лінгвістичних студій та можуть бути застосовані до маргінес англійської мови.

Література

Aylesworth, Gary, "Postmodernism", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2012 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<http://plato.stanford.edu/archives/fall2012/entries/postmodernism/>>. Baudrillard, Jean. 'Simulations'. New York: Semiotext(e), 1983. Berman, Marshall. 'All That Is Solid Melts Into Air: The Experience of Modernity'. NY: Viking-Penguin, 1982. – New Pref. – 1988. Bill Readings. 'Introducing Lyotard: Art and Politics'. New York: Routledge, 1991. – P. 73-74. Broich, Ulrich. «Ways of Marking Intertextuality». Fiction, texte, narratologie, genre. Dir. Jean Bessiere. New York: Peter Lang, 1989. – P. 119-29. Eco, Umberto. "A Correspondence on Postmodernism" with Stefano Rosso in Hoesterey, pp. 242-3 (Vol. 12, No. 1 (Autumn, 1983), Published by: Duke University Press, Article Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/302934>) Finch, A. E. (2004b). Postmodernism in TEFL, Complexity and systems theory: Implications for the EFL teacher/researcher. The Journal of Asia TEFL. 1/2, p. 27-46. Gablik, Susan. 'Has Modernism Failed?'. London: Thames and Hudson, 1984. Harvey, David. 'The Condition of Postmodernity'. Oxford: Basil Blackwell, 1989. Jary, David and Julia. eds. The Harper Collins Dictionary of Sociology. – New York: HarperCollins, 1991, p. 375-376. Lyotard, Jean-Francois. 'The Postmodern Condition: A Report on Knowledge'. Transl. Geoff Bennington and Brian Massumi. Foreword by Fredric Jameson. Minneapolis: U of Minn. Press, 1984. Transl. of 'La Condition postmoderne: rapport sur le savoir'. – 1979. Müller, Martin. Discourses of postmodern epistemology: radical impetus lost? //WestfälischeWilhelms-UniversitätMünster, Germany and Development Studies Committee, University of Cambridge, UK Progress in Development Studies 6, 1 (2006) [op.l: www.alexandria.unisg.ch/export/DL/55856.pdf] Norris, Christopher. 'What's Wrong with Postmodernism?', Baltimore: Johns Hopkins UP, 1990. 'The Truth about Postmodernism'. London: Blackwell, 1993. Rees, J. 1999: Regional science: from crisis to opportunity. Papers in Regional Science 78, p. 101-110. Probyn, E. "Bodies and anti-bodies: fe minism and postmodernism," 'Cultural Studies' (1987) 1:3, p. 349-60. The Prentice Hall Guide to English Literature, Ed. Marion Wynne-Davies. First Prentice Hall edition, copyright 1990 by Bloomsbury Publishing Ltd. P. – 812-13. Van Piercy. Frequently Asked Questions about Postmodernism, English Department, Indiana University, 1996. – Режим доступу: <http://tamilnation.co/oneworld/pmfq.htm>

УДК 811.161.1'373.46

ЯКОВИШЕНА Н. Ю.*(Придніпровська державна академія будівництва і архітектури)***КОГНИТИВНЫЕ РЕСУРСЫ КОМПРЕССИИ В СПЕЦИАЛЬНОЙ НОМИНАЦИИ**

Статья посвящена изучению явления компрессии номинативных единиц. Проведен анализ основных лингво-когнитивных механизмов и способов компрессии номинативных единиц в специальном тексте. Исследование проведено на основе различных по стилю и тематике текстах, относящихся к подязыку строительства.

Ключевые слова: компрессия, номинация, научно-технический текст.

Яковишена Н. Ю. Когнітивні ресурси компресії в спеціальній номінації. Стаття присвячена вивченню явища компресії номинативних одиниць. Проведено аналіз основних лінгво-когнітивних механізмів і засобів компресії номинативних одиниць у спеціальному тексті. Дослідження проведено на основі різних за стилем і тематикою текстах, що відносяться до підмови будівництва.

Ключові слова: компресія, номінація, науково-технічний текст.

Yakovyshena Natalya. Cognitive resources of compression in the special nomination. Article is dedicated to the examination of the phenomenon of compression of nominative units. There have been analyzed the basic cognitive and linguistic mechanisms and modes of compression of nominative units in special text. This research is based on different in stylistic and thematic division texts, concerned the sublanguage of building.

Key words: compression, nomination, scientific and technical text.

Человеческий мозг получает и обрабатывает огромное количество информации. Учёные утверждают, что нейрофизиологическая система человека объединяет около 10^{12} нейронов, причём каждый крупный нейрон может иметь до 90000 связей. Очевидно, что такая огромная многокомпонентная система, связанная с процессами восприятия, усваивания, хранения, передачи и трансформации информации, хранит в себе колоссальные ресурсы, которые ещё далеко не полностью изучены. В частности, несмотря на ряд работ, посвящённых когнитивной лингвистике (Кубрякова Е.С., Фрумкина Р.М., Володина М.Н.), отдельные вопросы, связанные с когнитивными основами процесса компрессии специальной номинации в отдельных подязыках, представляются ещё недостаточно изученным.

В задачи нашей статьи входит исследование когнитивных ресурсов компрессии специальных номинативных единиц в подязыке строительства.

Когнитивная лингвистика, произвела своего рода переворот в науке о языке, которая стабильно занималась описанием процессов, происходящих внутри языка, рассматривая систему внутри неё самой и для получения знаний о ней самой. Когнитивный подход в науке позволил изучать язык не отдельно, изолировано, а как "средство доступа ко всем ментальным процессам, происходящим в голове человека и определяющим его собственное бытие и функционирование в обществе" [Кубрякова 2004, с. 9]. Появилась возможность изучать языковые явления в их связи с другими когнитивными процессами – с восприятием и памятью